

Nr 526

Av herr **Gadd m. fl.**, *angående den socialpolitiska utrednings- och forskningsverksamheten.*

(Lika lydande med motion nr 468 i Första kammaren)

Sedan länge har behovet av en social forsknings- och utredningsverksamhet påtalats.

Senast frågan var aktuell i större sammanhang var då socialpolitiska kommittén i sitt betänkande »Ett socialpolitiskt utredningsinstitut» (SOU 1964: 59) drog upp vissa riktlinjer för en socialpolitisk utredningsverksamhet.

Utredningen skisserade en konstruktion för ett tänkt utredningsinstitut på så sätt att verksamheten skulle startas med två högre tjänstemän plus kanslipersonal. Efter hand som utredningsuppgifterna konkretiserades skulle ett institut växa upp kring detta embryo.

Remissbehandlingen av utredningsförslaget blev positivt i så måtto att remissinstanserna underströk behovet av en socialpolitisk forsknings- och utredningsverksamhet. Däremot restes invändningar från flera håll mot den tekniska utformning som utredningen föreslagit. Tveksamhet på den punkten fanns redan inom den socialpolitiska kommittén och tog sig uttryck i ett speciellt yttrande från ledamoten Elisabet Sjövall.

De invändningar som restes var av olika slag.

En typ av invändningar var att förslaget i alltför stor utsträckning koncentrerades till utredningssidan. Huvudtanken i kommittéförslaget var att utredningsinstitutet skulle tjänstgöra som serviceorgan till departement och utredningar. Samarbetsnämnden för socialhögskolorna framhöll:

Samarbetsnämnden vill inte förringa behovet av ett utredningsinstitut vars verksamhet skall vara inriktad på praktiska socialpolitiska åtgärder och reformer, men måste samtidigt understryka att ett sådant institut inte kan tillgodose de behov av social forskning som finns. Om departementens, ämbetsverkens och kommittéernas utredningsbehov skall tillgodoses före andra måste man nu skapa en organisationsform som inte försvårar en fullständig lösning av problemkomplexet rörande social forskning.

En annan typ av invändningar rörde frågan om kommunernas behov av hjälp på detta område. En av initiativtagarna till att utredningen om ett socialpolitiskt utredningsinstitut kom till stånd var den s. k. samarbetsdelegationen för socialnämnderna i de större städerna. I sitt remissvar framhöll delegationen:

Det utredningsinstitut, som kommittén föreslår, kommer med de föreslagna resurserna icke att kunna motsvara de krav på en utbyggnad av den sociala forskningen, som delegationen ansett motiverade. Icke heller synes dess ställning enligt förslaget som ett institut knutet till socialdepartementet med huvudsaklig uppgift att fullgöra uppdrag, som det får från departementschefen, ge möjlighet till erforderligt biträde åt t. ex. kommunerna.

Det faktiska resultatet av utredningen och av synpunkterna som framkommit från remissinstanserna blev att departementschefen äskade och fick medel för ett kansliråd inom departementet, vilken på deltid skulle ha att arbeta med de problemkomplex som hör till socialpolitikens utrednings- och forskningsfält.

Sedan utredningen om det socialpolitiska utredningsinstitutet behandlades av riksdag och regering har behovet av en uppbyggd socialpolitisk utredningsverksamhet och en socialpolitisk forskningsverksamhet ytterligare understrukits av själva utvecklingen i samhället.

Här skall helt summariskt nämnas några exempel på problemkomplex som aktualiserats under senaste åren.

I samband med svackan i den ekonomiska konjunkturen 1966, 1967 och 1968 har kommunernas kostnad för sociala understöd på sina håll uppvisat rena språng uppåt. Kostnadsökningar på 50 % och mer inom ett år har förekommit. Förklaringarna till dessa kostnadsökningar är klara om man nöjer sig med kategorier som »arbetslöshet», »ökade boendekostnader», »förändrad praxis rörande sjukhusens och vårdanstalternas utskrivning av patienter». Däremot är orsakssambanden och därmed förklaringsmöjligheterna synnerligen oklara om man vill få underlag till åtgärder att förbättra den kommunala socialvården i framtiden med sikte på rehabilitering. Genom en samordnad utredningsverksamhet för hela riket skulle kommunerna kunna få ovärderlig hjälp i sin planering såväl vad den ekonomiska sidan av deras sociala verksamhet beträffar som vad beträffar den egentliga socialvården.

Under de senaste åren har narkotikamissbruket blivit ett ytterst allvarligt problem. Sedan någon tid är problemet inte bara koncentrerat till vissa storstadsområden, utan tendenser till spridning över större delar av landet blir allt tydligare. Debatten kring narkotikamissbruket har onekligen i många stycken varit förvirrande inte bara för dem som har att svara för samhällets motåtgärder. I den mån det funnits tillgång till även enkla sammanställningar av narkotikaproblemets art och sammansättning, som en samordnad socialpolitisk utredningsverksamhet borde kunna prestera, skulle möjligheterna till adekvata motåtgärder varit större än de nu ter sig.

Åldringsvården i landet kommer inom en snar framtid att vara ett mycket centralt socialpolitiskt problem inte minst för våra utflyttningsbygder. En samordning av våra resurser kommer att bli nödvändig, varvid statsmak-

ternas möjligheter att ge ekonomiskt bidrag sannolikt kommer att aktualiseras. Avvägningen mellan vårdsynpunkter och ekonomiska realiteter kan inte bli optimal utan ett fylligt sakmaterial för de utredningar och för den samhällsdebatt vi här snart kan förutskicka. Inte heller kommer insatserna att sättas in i rätt tid om inte utvecklingen följs kontinuerligt.

Exemplen ovan kan mångfaldigas inte bara inom de områden som berörts utan även inom andra delar av det socialpolitiska arbetsfältet. I detta sammanhang har huvudvikten lagts vid utredningsaspekten. På litet längre sikt blir självfallet behovet av en utvecklad social forskning av största värde inte minst för att möjliggöra en högklassig utredningsverksamhet.

Formerna för en social forskningsverksamhet har diskuterats intensivt, inte minst under de senaste åren, varvid olika synpunkter framkommit rörande den lämpligaste administrationen av en sådan forskning.

Å ena sidan har det framhållits nödvändigheten av att våra socialhögskolor får resurser för en egen social forskning. Därigenom skulle dels undervisningen ges värdefullt stoff och dels skulle forskningen få en inriktning mot de synnerligen samhällsviktiga vårdområdena.

Å andra sidan har det också framhållits att forskningen lämpligast borde förläggas till de ordinarie universiteten. Därigenom skulle man vinna en s. k. tvärvetenskaplighet genom att utnyttja kunskaper och erfarenheter från redan existerande forskningsområden.

Åsikter har också framförts för att skapa ett helt fristående socialt forskningsinstitut.

I detta sammanhang är det av särdeles stor betydelse att framhålla de synpunkter som socialhögskolornas studentkårers organisation (SSO) framhöll i sin skrivelse till chefen för utbildningsdepartementet den 5 december 1968:

Ett av de viktigaste kraven måste vara närheten till fältet. Ett intimt ömsesidigt utbyte av erfarenheter och vetenskapliga rön måste vara för handen. Sålunda är det av största vikt, att forskningsverksamheten är väl förtrogen med det praktiska socialvårdsarbetet liksom att anknytningen till arbetsfältet måste ha en sådan karaktär, att forskningsresultaten utan dröjsmål kommer de yrkesverksamma socialarbetarna till handa. Omständigheterna härvid påminner i hög grad om dem som existerar inom det medicinska området vad såväl gäller forskning som praktiskt vårdarbete. — — —

Som vi ser det, är det otvivelaktigt de främsta fördelarna att vinna med en lokalisering av forskningen till socialhögskolorna.

I den mån statsmakterna inte inom kort löser dessa problem, dels vad det gäller att avdela resurser för en socialpolitisk utredningsverksamhet och en socialpolitisk forskningsverksamhet, dels vad gäller samordningen av dessa två nära besläktade aktiviteter, kommer med stor sannolikhet en »spontan» utredningsverksamhet och forskningsverksamhet att utvecklas. Redan nu har många större kommuner av eget initiativ börjat med en egen

utredningsverksamhet för att få underlag för en rationellare socialpolitisk verksamhet inom den egna kommunen. I vissa kommuner, som har möjlighet att knyta kontakter med näraliggande universitet och högskolor, etableras samarbete som är av mer eller mindre långsiktig forskningskaraktär.

Dessa aktiviteter är självfallet i sig aktningvärda. Vad samhället som helhet emellertid riskerar är att därvid en rationell samordning av resurserna inte kommer till stånd, vilket rimligen dels försvårar en överblick och dels riskerar att likartade eller samma arbeten görs på flera håll.

Under hänvisning till vad som sagts ovan yrkas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning beträffande formerna för en statlig socialpolitisk utrednings- och forskningsverksamhet varvid speciellt intresse bör ägnas samordningsfrågorna, samt

att denna verksamhet bör få målinriktad karaktär och läggas till socialhögskolorna.

Stockholm den 28 januari 1969

Arne Gadd (s)

Kurt Hugosson (s)

Anita Gradin (s)

Birgitta Dahl (s)

Mats Hellström (s)
